

Impresariaat 2021 | 2022

Hoornder kerk
Den Hoorn (Texel)
27 maart 2022
14.30 uur

Raphaëla Gromes, cello (Duitsland)
Julian Riem, piano (Duitsland)

Richard Strauss
(1864-1949) Sonate voor cello en piano in F gr. t. ('Urfassung', 1881)

Uit: Der Rosenkavalier opus 59: Walzerfolge

pauze

Johannes Brahms
(1833-1897) Sonate voor cello en piano in F gr. t., opus 99

Jacques Offenbach
(1819-1880) Rêverie au bord de la mer

Danse Bohémienne

*met dank aan
Gemeente Texel
Prins Bernhard Cultuurfonds
Texelfonds*

Toelichting programma 27 maart 2022 Hoornder kerk Den Hoorn (Texel)

In de barokke periode kroop de cello uit zijn schulp en transformeerde van onopvallend zoemend basinstrument tot een prima donna (of primo uomo zo u wilt) van de eerste orde. Zo schreef onder anderen Antonio Vivaldi een aantal virtuoze cellosonates. Na de barokke belangstelling voor de cello zakte de aandacht voor het instrument weer terug. Pas rond 1800 schreef Beethoven weer de eerste grote en belangwekkende sonates voor het instrument. Zijn voorbeeld werd later in de negentiende eeuw gevolgd door vele componisten onder wie ook componisten als Richard Strauss, Johannes Brahms en Jacques Offenbach die zelf een groot cellovirtuoos was. Zij legden in de tweede helft van de negentiende eeuw de ware romantische ziel van de cello bloot. Van Brahms en Strauss was dat genoegzaam bekend, al is de eerste versie van de jeugdige sonate van Strauss een ware ontdekking. Offenbach is minder frequent op de kamermuziekpodia te horen. Ten onrechte zo blijkt uit zijn sprankelende *Rêverie au bord de la mer* en zijn *Danse Bohémienne*

Richard Strauss werd door zijn vader, eerste hoornist van het Hoforchester van München, al jong stevig ingewijd in het werk van componisten als Beethoven, Schumann en Brahms. Vooral de liederen en de sonates waren dagelijkse kost voor de gretige musicus en componist in wording. Al snel gaf de jonge Strauss blijk van het nut van deze aanpak. Op 17-jarige leeftijd begon hij voor de Tsjechische cellist Hans Wihan aan de **Sonate voor cello en piano in F opus 6**. Hij voltooide het werk in 1881. Waarom het op dat moment bleef liggen is niet duidelijk – Strauss correspondeerde weinig over de voortgang van zijn composities – maar twee jaar later reviseerde hij de sonate grondig. In het eerste deel bleef het basismateriaal nog wel intact, maar het tweede en derde deel veranderde hij aanzienlijk. Deze versie werd gepubliceerd en groeide uit tot een vaste waarde voor het cellorepertoire. De eerste versie bleef tot 2019 alleen bekend bij Straussingewijden. Toen Raphaela Gromes en Julian Riem in 2020 de eerste versie van Strauss' sonate op cd presenteerden bleek des te meer hoezeer het gaat om twee grotendeels verschillende werken. Zo staat het tweede deel in de eerste versie in C majeur terwijl het uiteindelijke tweede deel een somber d mineur hanteerde. Ook de finale klinkt als een ander werk. Toch zijn ook in de oorspronkelijke versie de kwaliteiten van Strauss' latere werken al in een notendop aanwezig en doet de muzikale waarde niet onder voor de bekende tweede versie. Het waarom van alle veranderingen zal daarom altijd wel een raadsel blijven.

Een van die latere werken is de opera *Der Rosenkavalier* uit 1911. De opera was een instant succes en Strauss maakte verschillende arrangementen van de walsen die in de opera voorkomen. Zo is er een **Walzerfolge** 1, 2 en zelfs 3. Julian Riem maakte zijn eigen arrangement voor cello en piano van verschillende walsen om zo het raffinement van de latere Strauss naast zijn jeugdige sonate te kunnen zetten.

Lange tijd waren de vijf cellosonates van Beethoven de belangrijkste werken voor het instrument. Pas toen Johannes Brahms zijn twee cellosonates toevoegde kregen deze meesterwerken een passend vervolg. De eerste sonate schreef Brahms in de jaren 1862-65 en pas zo'n twintig jaar later, in 1886, volgde de tweede **Cellosonate opus 99 in F** tijdens een vakantie in Zwitserland. Brahms schreef de noten voor cellist Robert Hausmann die gold als de grote virtuoos van zijn tijd. In deze uitbundige vierdelige sonate wist Brahms dankzij de virtuoze techniek van Hausmann de cello een grote sprong voorwaarts te laten maken. Ook door het volstrekt gelijkwaardige samenspel met de piano geeft Brahms het instrument een ongekende volwassenheid. Daarbij is duidelijk dat hij na de eerste cellosonate eerst vier symfonieën schreef voordat hij weer naar de cello en de sonatevorm terugkeerde. De symfonische allure van het werk maakte het voor het publiek lastig om de sonate meteen te

omarmen. Zelfs zo'n vijftig jaar na het ontstaan kon Arnold Schönberg, een Brahmsadept van de eerste orde, nog opmerken dat 'deze sonate niet zo populair' was. De 'ongebruikelijke intervallen en ritmes' maakten het immers 'lastig om het werk te bevatten'.

Een componist die ook alle recht had om na Beethoven betiteld te worden als een belangwekkend 'opvolger' van Beethoven aangaande het cellorepertoire was Jacques Offenbach. Toch was het pas in zijn tweehonderdste geboortjaar in 2019 dat er weer enige belangstelling kwam voor de composities van de cellovirtuoos die de operettecomponist ook was. De composities van de man die in zijn eigen tijd de 'Franz Liszt van de cello' werd genoemd waren diep weggezaakt in het collectieve geheugen. Misschien is het de schijnbare lichtvoetigheid van een werk als **Rêverie au bord de la mer** en het feit dat Offenbach dit stuk in 1849 schreef om zijn eigen briljante toonvorming en lyriek over het complete bereik tentoon te spreiden dat de aandacht deed verslappen. Ook de **Danse Bohémienne** was voor veel cellisten destijds ongetwijfeld een werk om links te laten liggen. Te moeilijk, te virtuoos. Een misvatting zo blijkt, want het ritmische raffinement en de melodische gaven van Offenbach maken ook van dit vrolijke showstuk een ware aanwinst voor het cellorepertoire.

Paul Janssen

Niemand minder dan Yo Yo Ma was zeer onder de indruk van het samenspel van het duo Gromes Riem, zij voerden de Debussy Sonate uit tijdens een masterclass van hem in 2016. Raphaëla ontving haar eerste cello lessen op vierjarige leeftijd. Drie jaar later stond ze al met haar ouders (beide professioneel cellist) op het podium. Raphaëla maakte haar debuut als solist op 14-jarige leeftijd, toen ze het Cello Concert van Friedrich Gulda uitvoert. Vele concerten volgden. Verschillende componisten droegen Cello Concerten aan haar op, waaronder Dominik Giesriegel's in 2012, gevolgd door Valentin Bachmann, Mario Bürki.

Raphaëla was gastmusicus bij festivals als het Jungfrau Music Festival Interlaken, Schleswig-Holstein Music Festival, Edinburgh International Festival e.a. Naast haar solocarrière heeft ze ook een passie voor kamermuziek. Ze speelde onder meer samen met Christian Altenburger, Isabelle van Keulen, Alexander Lubimov. Met haar vaste duo partner pianist Julian Riem treedt ze zeer regelmatig op. Samen maakten ze hun debuut in de Tonhalle Zürich, het Koninklijk Concertgebouw in Amsterdam en de Laeishalle Hamburg.

Raphaëla won vele prijzen en scholarships. Ze studeerde aan de Hochschule für Musik und Theater in München bij Professor Sinn Yang alsmede aan Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen bij Professor Reinhard Latzko.

De Duitse pianist Julian Riem studeerde bij Michael Schäfer aan de Hochschule für Musik und Theater in München, en bij Michel Béroff aan het Conservatoire National Supérieur in Parijs. Hij vervolgde zijn studie bij Rudolf Buchbinder aan de Muziek Academy van Bazel waar hij zijn graad solo performance met hoge eer ontving. Julian won prijzen bij Internationale Piano Competities in Modena, Florence en Madrid, en ontving een scholarship van de National German Music Competition.

Julian's drukke concertschema brengt hem van Europa naar de Verenigde Staten van Amerika en Japan. Hij trad op met orkesten als de Basel Symphony Orchestra, South-West German Orchestra, Württemberg Chamber Orchestra, Munich Chamber Orchestra, Munich Bach Soloist Orchestra e.a. Hij nam deel aan internationale festivals in Brussel, Aix-en-Provence, Praag, Hamburg, Bazel, München en Schleswig-Holstein. Julian is een veelgevraagd kamermusicus en Lied

begeleider. Hij is lid van het Munich Horn Trio en het Velit Quartet en hij werkt frequent samen celliste Raphaela Gromes. Naast klassiek repertoire bestudeert en speelt Julian regelmatig werk van hedendaagse componisten.